

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я, ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
КАФЕДРА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ТА ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК 26. Основи медичних знань та
безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку**

Освітньої програми:	Дошкільна освіта
Рівня вищої освіти:	першого (бакалаврського)
на здобуття освітнього ступеню:	бакалавра
за спеціальністю:	012 Дошкільна освіта
галузі знань:	01 Освіта / Педагогіка

Робоча програма: Основи медичних знань та безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта

Розробник: старший викладач Денисенко Ю. Т.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри здоров'я людини та фізичної терапії

Протокол від « ____ » _____ 20__ року № _

Завідувач кафедри _____ проф. Поташнюк І. В.

« ____ » _____ 20__ року

Схвалено навчально-методичною комісією факультету здоров'я, фізичної культури і спорту.

Протокол від « ____ » _____ 20__ року № _

Голова _____ доц. Романова В. І.

Гарант освітньо-професійної програми 012 Дошкільна освіта _____ доц. Пагута Т. І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
<p>Кількість кредитів – 3 / 3</p> <p>Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 90/90</p> <p>Кількість змістових модулів – 2</p>	<p>Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)</p> <p>Галузь знань: 01 Освіта/ Педагогіка</p> <p>Спеціальність: 012 Дошкільна освіта</p>	Нормативна	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
		год. 18	год. 4
		Практичні, семінарські	
		год. 18	год. 4
		Самостійна робота	
		год. 54	82 год.
		Вид контролю семестр: залік	

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи медичних знань та безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 012 Дошкільна освіта за освітньо-професійною програмою Дошкільна освіта.

Основною метою курсу «Основи медичних знань та безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку» є формування у здобувачів здоров'язбережувальної культури майбутнього вихователя ЗДО та розуміння важливості здорового способу життя у зміцненні здоров'я, компетентності з питань безпеки життєдіяльності; закріплення теоретичних знань і вироблення вмінь з надання першої допомоги при невідкладних станах.

Завдання: підготувати вихователя ЗДО для проведення організаційно-методичної, освітньої і виховної роботи з питань охорони та зміцнення здоров'я дітей; сформувати в майбутнього вихователя ЗДО уявлення про методологічні основи здійснення оздоровчої діяльності; сформувати в майбутнього вихователя ЗДО вміння оперативно оцінити стан хворої або потерпілої дитини, визначити необхідний об'єм та надати першу медичну допомогу; підготовка майбутнього вихователя ЗДО до забезпечення безпечних умов власної життєдіяльності та життєдіяльності дітей дошкільного віку в побуті, під час навчально-виховного процесу.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні знати: основні фактори, які формують здоров'я та визначають здоровий спосіб життя; мотивацію формування здорового способу життя; основні ознаки патологічних станів у дітей дошкільного віку; основи надання допомоги при деяких патологічних станах (опіках, відмороженнях, ушкодженнях електричним струмом, хімічних опіках, синдромі тривалого стискання, отруєннях, переломах, кровотечах, травматичному шоку, пораненнях тощо) і раптових захворюваннях у звичайних умовах та в екстремальних ситуаціях; основні інфекційні захворювання у дітей, основи долікарської діагностики, класифікацію раптових захворювань (у тому числі епідемічних процесів) та патологічних станів; основи дезинфекції, дезинсекції, деритизації; техніка дезинфекції, підручні та табельні засоби для надання першої медичної допомоги; техніку надання долікарської допомоги в різних умовах, спрямовану на попередження ускладнень та порятунок потерпілого; основи реанімації; проблеми життєвого середовища та шляхи їх вирішення; можливі небезпеки в повсякденному житті та в умовах надзвичайних ситуацій і основні шляхи забезпечення безпеки життєдіяльності в цих умовах; заходи, спрямовані на забезпечення безпеки життєдіяльності при прояві небезпек різного походження; класифікацію надзвичайних ситуацій та причини їх виникнення; характеристику вражаючих факторів та осередків ураження при надзвичайних ситуаціях; основні положення електробезпеки та пожежної безпеки; дії вихователя ЗДО під час надзвичайних ситуацій.

Під час лекційних та практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні вихователі закладів дошкільної освіти, **набувають таких програмних компетентностей: ЗК (загальні компетентності), ФК (фахові компетентності).**

Загальні компетентності

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-9. Здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні компетентності

КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

Результати навчання за дисципліною

Опанувавши дисципліну «Основи медичних знань та безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку», студенти повинні мати такі *програмі результати навчання*:

ПР 14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР 22. Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

3. Програма навчальної дисципліни Змістовий модуль 1. Основи медичних знань

Тема 1. Предмет і задачі курсу.

Предмет і задачі курсу «Основи медичних знань та безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку». Значення курсу «Основи медичних знань і безпека життєдіяльності» для педагогічних працівників Роль вихователя ЗДО в збереженні здоров'я дітей дошкільного віку. Поняття про здоров'язберігаючі технології.

Тема 2. Поняття про хворобу. Основні шляхи попередження захворювань.

Поняття про хворобу. Причини та механізм виникнення хвороби. Періоди хвороби, прояви хвороби, фактори ризику. Можливі ускладнення, ризик для життя. Основні шляхи попередження захворювань. Роль вихователя ЗДО в профілактиці захворювань.

Тема 3. Невідкладні стани в педіатрії та надання необхідної допомоги

Загальне поняття про невідкладні стани. Отруєння. Ознаки харчового отруєння, їх профілактика Невідкладна допомога потерпілому при отруєнні невизначеної етіології. Непритомність. Судоми. Коматозний стан. Набряк легень. Колапс. Стан шоку. Синдром крупа. Лихоманка. Астма. Безперервна блювота.

Тема 4. Характеристика інфекційних захворювань

Основні шляхи передачі; поняття про епідемію і інфекційний процес. Характеристика інфекційних захворювань, їх специфічний характер. Профілактика інфекційних захворювань. Поняття про імунітет. Календар профілактичних щеплень в Україні Основні поняття про дезинфекцію, дезінсекцію, дератизацію. Перша медична і долікарська допомога в загрозливих для життя станах, що виникають при інфекційних захворюваннях.

Тема 5. Поняття про травми і рани.

Види травм, причини їх виникнення, ознаки травм. Забій – причини, ознаки, перша допомога. Вивихи суглобів – причини, ознаки, перша допомога. Переломи кісток – види, причини, ознаки, особливості переломів кісток у дітей, долікарська допомога. Роль вихователя ЗДО в профілактиці дитячого травматизму. Опіки. Обмороження. Електротравми. Невідкладна допомога. Рани: класифікація, характеристика різних видів ран. Первинна обробка ран.. Види кровотеч: артеріальна, венозна, капілярна, паренхіматозна. Методи зупинки кровотечі.

Змістовий модуль 2. Безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку

Тема 6. Десмургія.

Методи та практичні навички накладання пов'язок на різні частини тіла (голову, кінцівки, грудну клітку). Проведення транспортної іммобілізації при різних видах травм (відпрацювання навичок), з використанням стандартних та підручних матеріалів. Методи та прийоми транспортування постраждалого при різних ушкодженнях, використовуючи стандартні ноші, медичні лямки підручні засоби.

Тема 7. Державна система захисту населення та територій від НС в Україні в сучасних умовах.

Безпека життєдіяльності як наука і навчальна дисципліна її мета та завдання. Поняття безпеки. Ризик як фактор небезпеки. Основні джерела та чинники небезпеки. Поняття про

середовище мешкання людини. Поняття безпеки та небезпеки. Принципи та способи забезпечення безпеки життєдіяльності в школі. Державна система захисту населення та територій від НС в Україні в сучасних умовах. Поняття про надзвичайні ситуації, їх класифікація і рівні. Наслідки надзвичайних ситуацій. Вплив екологічної ситуації в різних регіонах України на здоров'я дорослих і дітей.

Тема 8. Надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру

Вплив екологічної ситуації в різних регіонах України на здоров'я дорослих і дітей. Основні заходи захисту населення при аваріях. Надання невідкладної допомоги при отруєнні небезпечними хімічними речовинами. Правила евакуації з приміщення ЗДО на випадок пожежі. Пожежонебезпечні речовини та матеріали. Правила пожежної безпеки.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб		с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		13
Змістовий модуль 1. Основи медичних знань												
1. Предмет і задачі курсу.	10	2	2			6	10	2				8
2. Поняття про хворобу. Основні шляхи попередження захворювань.	10	2	2			6	10					10
3. Невідкладні стани в педіатрії та надання необхідної допомоги	10	2	2			6	10		2			8
4. Характеристика інфекційних захворювань	10	2	2			6	10	2				8
5. Поняття про травми і рани.	20	4	4			12	20					20
6. Десмургія.	10	2	2			6	10					10
Змістовий модуль 2. Безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку												
7. Державна система захисту населення та територій від НС в Україні в сучасних умовах.	10	2	2			6	10		2			8
8. Надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру	10	2	2			6	10					10
Усього годин	90	18	18			54	90	4	4			82

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і задачі курсу.	2/
2	Поняття про хворобу. Основні шляхи попередження захворювань.	2/2
3	Невідкладні стани в педіатрії та надання необхідної допомоги	2/
4	Характеристика інфекційних захворювань	2/
5	Поняття про травми і рани.	4/
6	Десмургія.	2/
7	Державна система захисту населення та територій від НС в Україні в сучасних умовах.	2/2
8	Надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру	2/
	Усього	18/4

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і задачі курсу.	6/8
2	Поняття про хворобу. Основні шляхи попередження захворювань.	6/10
3	Невідкладні стани в педіатрії та надання необхідної допомоги	6/8
4	Характеристика інфекційних захворювань	6/8
5	Поняття про травми і рани.	12/20
6	Десмургія.	6/10
7	Державна система захисту населення та територій від НС в Україні в сучасних умовах.	6/8
8	Надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру	6/10
	Разом:	54/82

Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Кількість балів
Змістовий модуль 1: Основи медичних знань			
Предмет і задачі курсу.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Експрес Опитування Повідомлення про здоров'язберігаючі технології	6
Поняття про хворобу. Основні шляхи попередження захворювань.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Експрес Опитування Бюлетень для батьків щодо профілактики захворювань	7
Невідкладні стани в педіатрії та надання необхідної допомоги	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Експрес опитування Папка пересувка для батьків щодо дії у випадках невідкладних станів у дітей дошкільного віку	7

Характеристика інфекційних захворювань	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Експрес опитування Бюлетень для батьків щодо запобігання розповсюдження інфекційних хвороб	7
Поняття про травми і рани.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Експрес опитування Презентація до теми	14
Десмургія.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Експрес опитування Презентація до теми	7
Змістовий модуль 2. Безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку			
Державна система захисту населення та територій від НС в Україні в сучасних умовах.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Експрес опитування Схема факторів небезпеки	6
Надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Експрес опитування Відеоматеріал про негативний вплив природного та техногенного характеру на людський організм	6

6. Індивідуальні завдання

Повідомлення про одну із здоров'язберігаючих технологій
Бюлетень для батьків щодо профілактики захворювань
Папка пересувка для батьків щодо дії у випадках невідкладних станів у дітей дошкільного віку
Повідомлення про одну із інфекційних хвороб.
Попідомлення по темі травми, рани, кровотечі.
Презентація до теми кровотечі. Надання допомоги при кровртечам. Пов'язки на різні частини тіла
Фактори небезпеки
Відеоматеріал про негативний вплив природного та техногенного характеру на людський організм

7. Методи навчання

I. Організація, самоорганізація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

- за джерелом передання і сприймання навчальної інформації: словесні (розповідь, бесіда, лекція, пояснення, інструктаж) і практичні (вправи, алгоритмізація, практична робота);
- за ступенем самостійності мислення студентів: репродуктивні і творчі методи;
- за логікою передання і сприймання навчальної інформації: індуктивні (узагальнення), дедуктивні(конкретизація), аналітичні, синтетичні – навчальний аналіз, синтез, установлення причинно-наслідкових зв'язків;
- за ступенем керівництва навчальною роботою студентів: самостійна робота студентів, робота з книгою.

II. Стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності

Навчальні дискусії, інтерактивні методи навчання.

8. Методи контролю

1. Перевірка завдань самостійної роботи.
2. Усне опитування.
3. Поточний контроль.
4. Семестрова форма контролю.

9. Питання до заліку з курсу

«Основи медичних знань та безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку»

1. Предмет і задачі курсу «Основи медичних знань та безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку».
2. Значення курсу «Основи медичних знань і безпека життєдіяльності» для педагогічних працівників. Роль вихователя ЗДО в збереженні здоров'я дітей дошкільного віку.
3. Поняття про здоров'язберігаючі технології.
4. Поняття про хворобу. Причини та механізм виникнення хвороби.
5. Періоди хвороби, прояви хвороби, фактори ризику.
6. Можливі ускладнення, ризик для життя.
7. Основні шляхи попередження захворювань.
8. Роль вихователя ЗДО в профілактиці захворювань.
9. Загальне поняття про невідкладні стани.
10. Отруєння. Ознаки харчового отруєння, їх профілактика
11. Невідкладна допомога потерпілому при отруєнні невизначеної етіології.
12. Непритомність.
13. Судоми.
14. Коматозний стан.
15. набряк легень.
16. Колапс.
17. Стан шоку.
18. Синдром крупа.
19. Лихоманка.
20. Астма.
21. Безперервна блювота.
22. Основні шляхи передачі; поняття про епідемію і інфекційний процес.
23. Характеристика інфекційних захворювань, їх специфічний характер. Профілактика інфекційних захворювань.
24. Поняття про імунітет. Календар профілактичних щеплень в Україні.
25. Основні поняття про дезинфекцію, дезінсекцію, дератизацію.
26. Перша медична і долікарська допомога в загрозових для життя станах, що виникають при інфекційних захворюваннях.
27. Види травм, причини їх виникнення, ознаки травм.
28. Забій – причини, ознаки, перша допомога.
29. Вивихи суглобів – причини, ознаки, перша допомога.
30. Переломи кісток – види, причини, ознаки, особливості переломів кісток у дітей, долікарська допомога.
31. Роль вихователя ЗДО в профілактиці дитячого травматизму.
32. Опіки. Невідкладна допомога.
33. Обмороження. Невідкладна допомога.
34. Електротравми. Невідкладна допомога.
35. Рани: класифікація, характеристика різних видів ран.
36. Первинна обробка ран.
37. Види кровотеч: артеріальна, венозна, капілярна, паренхіматозна.
38. Методи зупинки кровотечі.
39. Методи та практичні навички накладання пов'язок на різні частини тіла (голову, кінцівки, грудну клітку).
40. Проведення транспортної іммобілізації при різних видах травм (відпрацювання навичок), з використанням стандартних та підручних матеріалів.

41. Методи та прийоми транспортування постраждалого при різних ушкодженнях, використовуючи стандартні ноші, медичні лямки підручні засоби.
42. Безпека життєдіяльності як наука і навчальна дисципліна її мета та завдання.
43. Поняття безпеки.
44. Ризик як фактор небезпеки.
45. Основні джерела та чинники небезпеки.
46. Поняття про середовище мешкання людини.
47. Поняття безпеки та небезпеки.
48. Принципи та способи забезпечення безпеки життєдіяльності в школі.
49. Державна система захисту населення та територій від НС в Україні в сучасних умовах. Поняття про надзвичайні ситуації, їх класифікація і рівні.
50. Наслідки надзвичайних ситуацій. Вплив екологічної ситуації в різних регіонах України на здоров'я дорослих і дітей.
51. Вплив екологічної ситуації в різних регіонах України на здоров'я дорослих і дітей.
52. Основні заходи захисту населення при аваріях.
53. Надання невідкладної допомоги при отруєнні небезпечними хімічними речовинами.
54. Правила евакуації з приміщення ЗДО на випадок пожежі.
55. Пожежонебезпечні речовини та матеріали. Правила пожежної безпеки.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий контроль (залік)	Сума
Змістовий модуль № 1						Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	40	100
6	7	7	7	14	7	6	6		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабе їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал	задовільно

		за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення.
3. ТЗН.
4. Навчальні демонстрації.
5. Комп'ютерне забезпечення.

11. Рекомендована література

Базова

1. Антропова М.В. Гигиена детей и подростков. М., 1982. 336с.
2. Безпека життєдіяльності. Навч. Посібник/за ред. В.Г. Цапка.-3-є вид. К.: Знання, 2004. 397с. Безпека життєдіяльності. Навч. Посібник/за ред. В.Г. Цапка, К.: Знання, 2010. 397с.
3. Билич Г.Л. и соавт. Основы валеологии. СПб., 1998. 560с.
4. Бобрицька В.І. і ін. Валеологія. Навч. посібник. Полтава, 1999. 306с.
5. Валецька Р. О. Основы медичних знань. Луцьк. Волинська обласна друкарня. 2008. 380 с.
6. Гицак Т.В. і ін. Основы медичних знань та медицини катастроф: Навчальний посібник. К., 2003. 144 с.
7. Григус І.М. , Романишин М.Я. Перша медична допомога. Львів. «Новий світ-2000». 2021. 176 с.
8. Гигиена детей и подростков /Под ред. В.Н.Кардашенко. М., 1988. 512с.
9. Грибан В.Г. Валеологія: Навчальний посібник. К., 2005. 256с.
10. Демичев С.В. Практическое занятие по оказанию первой медицинской помощи при травмах и заболеваниях: Учебное пособие. М., 2004. 112с.
11. Детские болезни / Под ред. Н. В.Самариной. СПб., 2002. 896с
12. Дорошевич М.П. и соавт. Основы валеологии и школьной гигиены. Мн.. 2003. 234с.
13. Желібо Е. П., Заверуха Н .М., Зацарний В. В., Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. 2-е вид., К.: Каравела, 2002. 328с.
14. Заплатинський В., Матис Й. Безопасность в эру глобализации. Монография, ЦУЛ, 2010. 142 с. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмаурадов Б.Д. Ручні та пересувні засоби пожежгасіння: основні типи, будова та безпечно використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. 189 с.
15. Іващук Л. Ю. Валеологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Ю. Іващук, С. М. Онишкевич. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2010. 400 с.
16. Інфекційні хвороби у дітей. Підручник. За ред. Л.І.Чернишової. К. : ВСВ «Медицина».

2021. 1072 с.

17. Ліпкан В. А, Безпекознавство: Навч. посібник. К.: Видавництво Європейського університету, 2003. 208с.
18. Любецький А. С. Валеологія з основами медичних знань : дитячі інфекційні хвороби, імунітет, травми, перша медична допомога, профілактика : навч.-метод. посіб. для самост. роботи студ. I-II курсів денної та заоч. форми навч.: у 2-х ч. Ч. 2 / А. С. Любецький, Т. І. Качан ; ВДПУ. Вінниця, 2007. 97 с.
19. Мінський І.Я. Практикум з валеології. Черкаси, 1998. – 110с.
20. Мойсак О.Д. Основи медичних знань і охорони здоров'я: Навч. посібник. К., ПП "Арістей". 2005. 588с. Мохнач Н.Н. Валеологія. Конспект лекцій. Ростов, 2004. 256с.
21. Николенко В.Н. и соавт. Первая доврачебная медицинская помощь. М., 2004. 160с.
22. Основи медичних знань: навч. посіб. / Віра Будзин, Оксана Гузій. Львів : ЛДУФК, 2018.148 с.
23. Основы валеологии / Под ред. В.П.Петленко. В 3-х книгах. К., 1999.
24. Педіатрія з курсом інфекційних хвороб та основами імунпрофілактики: Підручник для мед. ВНЗ. За ред. С.К. Таченко, Р. І. Пацюрка. К. : ВСВ «Медицина». Медицина 2015 р. 592 с.
25. Первая помощь при повреждениях и несчастных случаях / Под. ред. В.А.Полякова. М., 1990. 120с.
26. Петриченко Т. В. Перша медична допомога. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». 2015. 272 с.
27. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник для вузів. Суми; Університетська книга, 1999. - 301с.
28. Толочик Інна, Кучерук Євген. Основи медичних знань. Херсон. Олді-Плюс. 2020. 160 с.
29. Федонюк та ін. Основи медичних знань та долікарської допомоги. Львів. «Новий світ-2000». 2021. 590 с.
30. Федонюк та ін. Основи медичних знань та долікарської допомоги. Підручник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Тернопіль. «Навчальна книга - Богдан». 2012. 728 с.
31. Цивільна оборона. Підручник/ за ред. В. С. Фрачука. Львів, 2001.
32. Чуприна О. В., Гищак Т. В., Долинна, О. В. Основи медичних знань: долікарська допомога та медико-санітарна підготовка : навч. посіб. / О. В. Чуприна, Т. В. Гищак, О. В. Долинна. К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2006. 216 с.
33. Ярошевська В. М. Безпека життєдіяльності. Підручник. К.: Професіонал, 2004. 560с.

Допоміжна

1. Анисеева Л. Первая медицинская помощь для детей. СПб., 2005. 192с.
2. Апанасенко Г.Л. и соавт. Медицинская валеология. К., 2000. 248с.
3. Большая энциклопедия народных методов самолечения/Сост. Е.Н.Белозерова. Донецк, 2006. 521 с.
4. Дорошкевич М.П. и соавт. Основы педиатрии и гигиены детей дошкольного возраста. Ростов н/д, 2003. 336с.
5. Єжов В. Первая помощь: Пока не приехала скорая. СПб., 2003. 128с.
6. Инфекционные болезни у детей: Справочник в вопросах и ответах. Ростов н/д, 2002. 800с.
7. Інфекційні хвороби в дітей: Підручник для мед. ВНЗ IV рів. акред. / За ред. С.О. Крамарьова, О.Б. Надраги. К., 2010. 392 с.
8. Казин Э.М. и соавт. Основы индивидуального здоров'я: Учебное пособие. М., 2000. 192с.
9. Казицкий В.М., Корж Н.А. Десмургія. К., 1986. 80с.
10. Копляр А. Скорая помощь на дому: Как помочь себе и близким. / Серия«Здоровье науки». Ростов н/д, 2004. 544с.
11. Лобзин Ю.В. и соавт. Инфекционные болезни. СПб., 2005. 464с.
12. Марков В.В. Основы здорового образа жизни и профилактика болезней. М., 2001. 320с.
13. Медико-биологические основы валеологии. /Под ред. П.Д.Плахтия. Кам'янець-

подільський, 2000. 408с

14. Николенко В.Н. и соавт. Первая доврачебная медицинская помощь. М.,2004. 160с.
15. Онучин Н.А. Пока едет «Скорая». СПб., 2005. 158с.
16. Отвагина Т.В. Неотложная медицинская помощь. Ростов н/д, 2004. 256с.
17. Педагогика здоровья / Под ред. Ш. А. Амонашвили. М., 1992. 288с.
18. Первая медицинская помощь: Справочник. / Под ред. Ю.С.Тыры. Харьков, 2003. 383с.
19. Психология здоров'я / Под ред. Г.С.Никифорова. СПб., 2006. 607с.
20. Родионова О.М. и соавт. Первая доврачебная помощь: Практическое пособие. 2004. 78с.
21. Субота Н.П. і ін. Антомія, фізіологія і патологія органів слуху та мовлення. Харків, 2002. 74с.
22. Ужегов Г.Н. Первая помощь: зона особого внимания. СПб., 2002. 224с.
23. Усов И.Н. Здоровый ребенок: Справочник педиатра. Мн., 1994. 446с. 5
24. Хата З.И. Здоровье человека в современной экологической обстановке. М.,2001. 280с.
25. Хочу быть здоровым /Под ред. Г.П.Отрощенко. К., 1991. 336с.
26. Цимбал Н.М. і соавт. Практикум з валеології: Основи долікарської допомоги: Навч. посібник. Тернопіль, 2000. 112с.
- 27.

Інформаційний ресурс

Валецька Р. О. Основи медичних знань [Електронний ресурс] / Р. О. Валецька // Волинська книга. 2007. Режим доступу до ресурсу: <http://www.twirpx.com/file/1198103/>.

«Основи медичних знань» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://healt.ucoz.ua/> 4. Концепція нової системи охорони здоров'я / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://moz.gov.ua/docfiles/Pro_20140527_0_dod.pdf . – Назва з екрана.